

Idéutveckling för att stärka Åland

Rapport Grupp A

Till Ålands landskapsregering

Landskapsregeringen beslöt den 29. maj 2020 mot bakgrund av det omställningsbehov det åländska samhället står inför tillsätta tre fristående arbetsgrupper med uppgift att beskriva vilka utmaningar gruppen utgående från sina perspektiv ser samt rekommendera åtgärder för att hantera dem på kort och lång sikt.

Till medlemmar i grupp A utsågs VD Magnus Lundberg (ordf.), VD Caroline Lepistö (viceordf.), VD Nils Lampi och Chef för betalningar Carita Weiss. Till sekreterare för gruppen utsågs diplomekonom Dan E Eriksson.

Gruppen har hållit 4 sammanträden och som sakkunniga hört riksdagsledamot Mats Löfström, rättschef Michaela Slotte, jurist Sophie Meklin och utredare Ellinore Lindberg, VD Anders Ekström, VD Henrik Lundberg, professor Göran Djupsund, VD Björn Blomqvist, CEO Berndt Schalin, rektor Johanna Mattila och VD Marika Fagerlund.

Grupp A överlämnar idag sin rapport.

Mariehamn den 11 augusti 2020

Magnus Lundberg
Ordförande

Caroline Lepistö
Viceordförande

Nils Lampi

Carita Weiss

Dan E Eriksson
sekreterare

Idéutveckling för att stärka Åland

Rapport Grupp A

Sammandrag

Landskapet Åland mötte den nu pågående krisen från ett förhållandevis gott utgångsläge vad gäller levnadsstandard och sysselsättning. Dock har BNP - utvecklingen i förhållande till omgivningen inte varit tillfredsställande. Det är därför viktigt att åländska företag i återuppbyggnaden i Corona – krisens spår har möjlighet till minst lika förmånliga stöd och arrangemang som i omgivningen. Gruppens fokus har med tanke på helhetsituationen inte varit enbart inriktat på pandemins följder utan på hur Åland kan utvecklas positivt på kort, medellång och lång sikt i övergången från pandemi till det nya normala. De förslag gruppen för fram avser att bygga vidare på de starka sidorna och eliminera befintliga hinder för utvecklingen och på så sätt öppna upp Åland.

Gruppen föreslår

- Satsa på utökat samarbetet västerut inom näringsliv, utbildning och riskkapitalförsörjning med fokus på Stockholm – Uppsalaområdet
- Se till att kommunikationerna fungerar så att pendlingsekonomin (såväl arbetspendling som fritidspendling) kan utvecklas positivt
- Satsa på att göra Åland och självstyrelsen mer känd i riket och intensifiera kontakterna till politiker, ministerietjänstemän och journalister för att åstadkomma goodwill
- Satsa mer medvetet och samordnat på turismen och fortsätt paketera aktiviteter som bygger på att besökarna får sina aktiviteter lättillgängligt serverade
- Profiler Åland utgående från vatten och sök i det samarbete med andra aktörer
- Satsa på återkommande evenemang
- Ta vara på tillfällen då Åland får positivt publicitet, typ kring Michael Björklund
- Se till att eliminera kommunstrukturen som broms för utvecklingen på Åland. De centrala delarna av Jomala och Mariehamn måste få förutsättningar att fungera som en ekonomisk centralort
- Utred och ta snabbt fram konkreta förslag till hur skattegränsen ska hanteras i framtiden och gör politiska ansträngningar för att genomföra dem
- Lätta på näringsrätts- och jordförvävsreglerna, särskilt regeln om styrelsens sammansättning i aktiebolag är hämmande för utvecklingen
- Skapa politisk konsensus kring utvecklingen av skärgårdstrafiken, det fungerar inte att byta inriktning vart fjärde år
- Se till att riskkapitalförsörjningen fungerar och att nya företag får stöd och hjälp i etableringsfasen
- Ge Högskolan på Åland bättre verksamhetsförutsättningar, utveckla samarbetet med andra högskolor och universitet samt koncentrera verksamheten till områden där det finns förutsättningar att upprätthålla en konkurrenskraftig och hög nivå
- Marknadsför Åland som pilot- /demonstrationsområde
- Använd landskapets resurser effektivt.

Utgångsläge och grunden för framtidsstrategier

Åland möter de utmaningar som den världsomspännande Covid – 19 pandemin förorsakar utifrån en period som kännetecknats av ekonomisk tillväxt med ökad inflyttning, stark besöksnäring, stabilt och växande näringsliv och ökad produktivitet. Levnadsstandarden är hög, miljön ren och uppslutningen för ett sammanhållet och hållbart Åland är påtaglig. Självstyrelsen ger förutsättningar för att utveckla Åland på ett sätt som är få samhällen av motsvarande storlek förunnat. Samtidigt kan man notera att den ekonomiska tillväxten de senaste åren inte varit tillfredsställande, att Östersjön är i fortsatt kris, att åldersstrukturen är oförmånlig och att självstyrelsen har begränsningar på flera för utvecklingen centrala områden. Även om de ekonomiska följderna av pandemin gör behovet av åtgärder mer tydligt och akut visar de senaste årens utveckling på nödvändigheten av att oavsett vidta reformer.

Den av lagtinget omfattade visionen för landskapet och utvecklings- och hållbarhetsagendan visar på en strävan mot utveckling och ekonomiskt välstånd för individer såväl som samhället som helhet. Bärkraft förutsätter att man förstår sin egen styrka och bygger vidare på den. Åland ligger i Östersjön mittemellan Sverige och Finland och de strategier som används för att utveckla Åland bör bygga på en medvetenhet om och en satsning på detta faktum. Det omgivande havet och vatten är därför naturliga teman i bygget av varumärket Åland.

Strategierna bör för att vara framgångsrika bygga vidare på det Åland redan är känt för och bra på. Sjöfart och besöksnäring är sålunda naturliga områden för fortsatta satsningar.

Ett framgångsrikt långsiktigt utvecklingsarbete förutsätter även insikt om begränsningar och svagheter så att man kan förhålla sig till dem. Befolkningsunderlaget och åldersstrukturen förutsätter inflyttning, ett livskraftigt näringsliv och en stark ekonomi för att stagnation ska kunna undvikas. Öppenhet i förhållande till omvärlden, vilja att förändra och tolerans är nyckelfaktorer.

I det åländska samhället finns ett antal övergripande frågor som är politiskt och/eller administrativt låsta. Frågorna är påtagliga bromsar för utvecklingen och pockar på genomgripande politiska lösningar. Till dessa frågor hör näringsrätten, skattegränsadministrationen, förhållandet till och interaktionen med riket, kommunstrukturen samt skärgårdskommunikationerna. Gruppen manar till politiska ansträngningar för att lösa dessa frågor och därigenom avsevärt förbättra utvecklingsmöjligheterna.

Åland har sammantaget - trots att Corona – krisen förefaller att bli utdragen - otroliga möjligheter inför framtiden!

Öppna upp Åland

Öppna upp västerut

Åland är en attraktiv plats att bo på. Våra grundskolor håller hög klass och mixen av lärare utbildade i Finland respektive Sverige har visat sig vara lyckosam. Tillgången till sjuk- och hälsovård av bra kvalitet är god. Det kulturella utbudet är med beaktande av antalet invånare rikt. Den grundläggande samhällsservicen fungerar således totalt sett bra och har kapacitet för ett utökat befolkningsunderlag utan att det skulle fordras nämnvärda tilläggsresurser.

I Ålands omedelbara närhet finns samtidigt ett av världens idag starkaste tillväxtcentrum nämligen Stockholm – Uppsalaområdet. Åland bör strategiskt och medvetet rikta in sig mot detta och etablera samarbeten inom näringsliv, utbildning och riskkapitalförsörjning.

Erfarenheterna under Corona – krisen har visat att det fungerar väl att arbeta på distans och samverka med andra i digitala möten. För att det i längden ska fungera bra såväl för individen som för arbetsgemenskapen fordras även fysiska möten med den sociala interaktion och intellektuella stimulans som då uppstår. Det leder till att en lösning som ger det bästa från två världar är att bo och verka delvis på Åland och delvis i närregionerna. Inom näringslivet finns redan flera exempel på IT-företag som på detta sätt verkar såväl på Åland som i Stockholmsregionen. En del av personalen kan verka på ett ställe, en del på ett annat och en del pendlar veckovis eller på annat sätt. Pendlarekonomin verkar vara rätt betydande och potentialen är stor. Den ekonomiska betydelsen av den fritidspendling till Åland som främst de med någon form av anknytning företar ska inte heller underskattas. Dessa personer bidrar genom byggande, inköp, restaurangbesök mm till i den åländska ekonomin.

Landskapsregeringen bör i Mälardalen aktivt marknadsföra Åland som ett bra samhälle och bas att verka från. För att det i praktiken ska vara möjligt finns det dock vissa förutsättningar. Den främsta är att kommunikationerna fungerar väl så att det är möjligt att smidigt resa fram och åter över en dag såväl med flyg som med färja. Landskapsregeringen måste således se till att detta är möjligt även framöver.

Öppna upp österut

Ålands självstyrelse har snart funnits i hundra år men är fortsättningsvis förvånansvärt okänd i riket. Landskapet bör i samband med 100 - års jubiléet, i samarbete med statsmakten, göra Åland mer känt i riket. Budskapet bör vara att Åland är tillfreds med självstyrelsen, självstyrelsen är en tillgång för Finland som stärker Finlands samarbete med de andra nordiska länderna. Satsningen på information till nyckelgrupper i samhället som ministerietjänstemän, politiker, journalister med mera genom att bjuda in till besök bör fortsätta. Speciellt viktigt är det att de politiska partierna upprätthåller kontakterna till sina motsvarigheter i riket. Personliga kontakter på många plan skapar goodwill och bidrar till att motverka de negativa strömningar som funnits inom vissa politiska riktningar. Även kontakter inom näringslivet, där grundinställningen till Åland enligt gruppens uppfattning är positiv, är viktiga att bygga upp och upprätthålla.

Öppna upp för mer turism och profilering

Åland har i många år försökt utveckla turismen – trots detta beräknas den stå för endast ca 3,6 % av BNP. Förutsättningar för att den skulle ge ett större bidrag till ålänningarnas försörjning finns men satsningarna bör vara medvetna och långsiktiga. Gruppen anser ändå att utvecklingen i det hänseendet de senaste åren gått åt rätt håll. Satsningarna på kvalitet, småskalighet och naturupplevelser bör således fortsätta. Marknadsför och paketera i ännu högre grad sportfiske, cykelturism, vandring med mera - sådant som dels bygger på att besökarna samtidigt som de har en aktivitet får den lättillgängligt serverad. Det segment som är villigt att betala för kvalitet och god service ökar enligt gruppens uppfattning kontinuerligt. Båtturismen bör understödjas med fortsatt satsning på gästhamnar.

Enligt gruppens uppfattning är det landskapsregeringens och Visits Ålands särskilda ansvar att destinationsmarknadsföringen fungerar. Samverkan mellan landskapsregeringen och Visit Åland är därför mycket viktig. Syftet med och uppgiften för Visit Åland måste vara tydlig och organisationen behöver en stark och oberoende styrelse som har förutsättningar att i samråd med ledningen

hantera det faktum att turistbranschen är mångfacetterad och att det finns många slags turistföretag vars intressen inte till alla delar är kongruenta.

Åland behöver förutom en välfungerande marknadsföringsorganisation en högre grad av profilering. Det naturliga inslaget i profileringen är vatten. Vatten som associerar till bad och natur, sportfiske mm. I våra närområden är man i allt högre grad medveten om Östersjöns tillstånd. Åland har därför goda förutsättningar för att profilera sig genom kampen för ett renare vatten. Genom samarbete med Östersjöfonden och andra aktörer såsom stiftelser och universitetsinstitutioner med inriktning på att förbättra Östersjöns tillstånd borde ett årligen återkommande internationellt evenemang skapas. Evenemanget skulle rikta in sig på att medvetengöra allmänheten om hur Östersjöns tillstånd utvecklas, vilka de senaste vetenskapliga rönen är samt vilka nya tekniska landvinningar som gjorts. Evenemanget skulle samtidigt utgöra ett forum för politiska diskussioner på åtminstone nordisk nivå. Då evenemanget genomförs bör det finnas goda möjligheter till aktiviteter som tematiskt ansluter såsom säl- och örnsafari. VM i fiskrensning kunde skapa uppmärksamhet och intresse. Förslaget går i korthet ut på att Åland ska äga Östersjöfrågan.

Då uppmärksamhet med anknytning till Åland uppstår spontant bör detta utnyttjas i marknadsföringen. Medias intresse för Micke Björklund erbjuder för tillfället en sådan möjlighet.

Genom åren har det gjorts försök med flera olika evenemang på ideell basis varvid samhället ställt upp under ett uppbyggnadsskede på en par år. Sedan har det visat sig att evenemanget inte riktigt är självbärande och därför upphört då samhällsengagemanget upphört. Gruppen anser att man inte kategoriskt ska avvisa tanken på mer fortgående stöd för enskilda evenemang.

Gruppen har noterat att turismen stöds av aktiviteter som i första hand riktar sig till lokalbefolkningen samtidigt som samhällslivet på Åland berikas av aktiviteter som avsetts ha sin bas bland besökare. Denna symbios bör beaktas då man överväger till vilka ändamål stöden ska riktas.

Öppna upp låsningarna

Gruppen anser att de nuvarande näringsrätts- och jordförvävsreglerna är för rigida och bör lättas. Som de nu är utformade verkar det klart hämmande på näringslivets utveckling. Det finns flera exemplen på lovande företag som till följd av bestämmelserna om styrelsens sammansättning valt att ha sin hemort utanför Åland. Åtminstone den bestämmelsen behöver ändras. Gruppen anser att även jordförvävsreglerna behöver lättas för att locka till bosättning. Enligt gruppen ska det vara möjligt att utan krav på hembygdsrätt att äga och besitta en fastighet med strand på planerat område utan krav på fast bosättning. Detta skulle stimulera pendlarekonomin. Det är samtidigt viktigt att i synnerhet stränderna i skärgården skyddas mot överexploatering. Därför borde möjligheten i praktiken begränsas till fasta Åland och öar med fasta färjeförbindelser. I sammanhanget kan även framföras att den som en gång haft hembygdsrätt inte bör förlora den eftersom det hämmar anknytningen till Åland och därmed fritidspendlingen. Eftersom det i såväl Finland som Sverige finns en stor okunskap och vanföreställningar om vad reglerna om jordförvärv de facto innebär bör ändringarna vara så radikala att de får genomslag och därmed tydliggör att en förändring skett.

Gruppens uppfattning är att låsningen i kommunstrukturfrågan verkar hämmande på utvecklingen. Inte i första hand genom att många och små kommuner i sig vållar högre kostnader för samhällsservicen utan genom att den upprätthåller oändamålsenliga beslutsstrukturer och därigenom leder till beslut som inte förbättrar effektiviteten. Samarbete över kommungränser har underlättat problemen, till exempel i skolfrågor, men inte eliminerat dem. Axel Jomala – Mariehamn

är idag Ålands tillväxtmotor men bristen på samverkan gör att potentialen inte kan utnyttjas. En eliminering av den negativa effekt kommungränsen mellan Mariehamn och Jomala nu har för utvecklingen av de centrala områdena skulle öppna upp för näringslivsutvecklingen och vara till nytta för de flesta invånarna i vardera kommunen och för hela Åland. Vid sidan av behovet av att få den formella organisationen för de kommunala beslutfattandet i planeringsfrågorna för Ålands mest centrala område på plats finns ett behov av en enhetlig och god beslutskultur som beaktar behovet av klara och möjligast snabba besked. Det bör vara de faktiska sakförhållandena som avgör till exempel frågor om placering - inte vilket organ som kan förväntas ge ett faktiskt besked inom rimlig tid.

Skatteundantaget är en livsnödvändighet för Åland. Utan den tax-free försäljning som undantaget möjliggör skulle inte kommunikationerna kunna upprätthållas på den nivå som ett livskraftigt näringsliv förutsätter. Däremot är de administrativa rutiner som skatteundantaget förorsakar betungande och därmed kostsamma. Ett stort problem i sammanhanget är att undantaget är okänt utanför Åland och därmed vilka förfarandena vid handel med Åland bör vara.

Skattegränsadministrationen är därmed ett mycket stort hinder för Ålands utveckling som dessutom hotar att bli ännu större då nya digitala system införs. Gruppens uppfattning är utgående från detta att landskapet och näringslivsorganisationerna bör göra stora ansträngningar för att medvetandegöra såväl politiker som myndigheter i riket om problemens karaktär och omfattning. Bibehållen tax-free försäljning var ett villkor för Ålands bifall till anslutningen till EG och det är såväl Finlands som EU:s ansvar att det även i praktiken kan upprätthållas. Landskapet bör nu tillskjuta resurser för arbetet och anlita även utomstående expertis för att i brådsnande ordning ta fram konkreta förslag som underlag för förhandlingar med såväl finländska som svenska politiker på högsta nivå. Gruppen föreslår därtill att Posten Åland ges en förmedlande roll i momshanteringen så att leverantörer i Sverige och Finland kan leverera på samma sätt som till kund inom landet medan Posten Åland sköter momshanteringen och leveransen till kunden på Åland.

En låsning som verkat hämmande i många år är bristen på politiskt hållbara beslut och åtgärder inom skärgårdstrafiken. Det är ett gemensamt politiskt ansvar att nå konsensus om utvecklingslinjerna och sedan hålla sig till dem. Att bygga ett trafiksystem är ett synnerligen långsiktigt projekt och det duger helt enkelt inte att utreda och planera under en mandatperiod för att sedan slänga allt i papperskorgen under nästa. Landskapet bör därtill vid resursallokeringen beakta att kommunikationerna till och från Åland totalt sett är viktigare än till och från enskilda skärgårdsområden.

Öppna upp tillgången till riskkapital

En förutsättning för att en affärsidé ska omvandlas till verksamhet och företag är att det behövliga kapitalet kan ordnas i det skede när företagaren ännu inte kan påvisa för banker och privata investerare att idén är hållbar. Kapitalförsörjningen för företag i detta skede förefaller inte fungera lika väl som i riket och Sverige. Gruppen har konstaterat att det funnits problem i anslutning till Ålands Utvecklings Ab:s verksamhet men att verksamheten ändå totalt sett över tid har givit samhällsnytta genom inbetalda löneskatter mm. Till karaktären av verksamhet hör att en del affärsidéer inte fungerar medan andra kan visa sig vara grunden till en omfattande verksamhet. Eftersom tillgången till s.k. såddkapital är synnerligen väsentlig för nyetablering av företag bör en nysatsning i Ålands Utvecklings Ab med initialt åtminstone två miljoner euro i riskkapital göras. I samband med detta bör även bolagets verksamhetsformer ses över. Bolaget behöver en styrelse med hög och mångsidig kompetens med vana att utvärdera nyföretagande. Man kan även överväga att inrätta ett investeringsråd för rådgivning till styrelsen. Bolagets samarbete med Almi i Sverige,

särskilt det Innovationscenter där även Uppsala Universitet deltar, och Business Finland bör även utvecklas och personliga kontakter upprätthållas. För att tydligt markera en nystart bör även ett namnbyte övervägas.

Öppna upp för Högskolan på Åland

Högskolan spelar en viktig roll i att öka Ålands attraktionskraft som bostads-, studie- och arbetsort (utvecklings- och hållbarhetsagendans mål 5). Det går dock inte att komma ifrån intrycket att utvecklingen stagnerat och att en översyn av verksamheten behövs. Den nuvarande verksamhetsformen ger inte högskolan frihet att utveckla sin verksamhet till den högskola de bedömer att näringslivet skulle vara bäst betjänt av. De främsta hindren för utvecklingen är det nuvarande tjänstekollektivavtalet och den praxis med centrala styrning som förutsätts i samband med inrättande av tjänster. Även den lagstiftning som reglerar högskolans verksamhet behöver ses över.

Ett mål för högskolan bör vara att studerande ska kunna delta i kurser vid universitet eller högskolor utanför Åland som ett led i sin utbildning inom ett program vid Högskolan på Åland. Högskolan på Åland har av tradition ett bra samarbete med Åbo Akademi. Detta bör bibehållas och vara en bas så att Högskolans verksamhet kan koncentreras på de utbildningar och kurser som är allra mest väsentliga för Åland. Högskolans samarbete västerut är däremot inte så utvecklat. Ett strategiskt samarbete med Uppsala universitet borde sökas. Enligt gruppens uppfattning bör vård samt elektroteknik och IT och prioriteras då högskolans verksamhet ses över. Vårdprogrammet har stor betydelse för att upprätthålla en hälso- och sjukvård med god standard på Åland. Den fortgående digitaliseringen medför att efterfrågan på utbildad personal kontinuerligt ökar. Högskolan på Åland bör ha en nyckelroll i att personalförsörjningen kan upprätthållas inom området eftersom digitaliseringen är en väsentlig framgångsfaktor för såväl näringslivet som den offentliga sektorn. Gruppen har noterat att betydande resurser satsas på teknisk utrustning för sjöfartsutbildningarna. Det är väsentligt att dessa utbildningar även i övrigt ses över för att bli konkurrenskraftiga.

Gruppen har noterat att enligt den tredje tilläggsbudgeten för i år är målsättningen att skapa en instans för forskning, utveckling och innovation vid Högskolan på Åland som ska fungera som en naturlig samarbetspartner som knyter intressanta innovations- och utvecklingsprojekt till Åland. Denna instans måste för att lyckas ges långsiktiga verksamhetsförutsättningar och tillsammans med Ålands Utvecklings Ab etablera samarbeten med Business Finland och Almi i Uppsala för att trygga en kompetent riskkapitalförsörjning på Åland för projekt som kan kommersialiseras.

Öppna upp för pilot- och demoverksamhet

Åland är till omfattningen rätt begränsat och som ö klart åtskiljbart från de omgivande regionerna. Samtidigt finns inom landskapet genom självstyrelsen många av de institutioner och funktioner som annars finns enbart på nationella nivåer. Detta erbjuder en potential att fungera som test- och marknadsföringsområde för tekniska lösningar där företag med rimliga kostnader kan visa att de fungerar i verklig drift. Dessa möjligheter bör tas till vara genom att aktivt marknadsföras. Gruppen har därför bekantat sig med Flexens Ab:s verksamhet och konstaterar att det inom bolaget finns möjligheter och erfarenheter som bör tas tillvara. Landskapet har de senaste åren bedrivit ett omfattande utvecklings- och hållbarhetsarbete som uppmärksammas i omvärlden. I nästa steg bör man även i högre grad överväga hur arbetet kan ge kommersiell nytta för landskapet,

Öppna upp för analys av självstyrelsens verksamhet

Gruppen har konstaterat att det redan under år 2019 totalt sett fanns ett underskott i landskapets och kommunernas budgetekonomier. Därefter har landskapet och kommunerna som en följd av Corona - krisen drabbats av avsevärda intäktsbortfall som inte är enbart tillfälliga. Det är därför för gruppen uppenbart att smärtsamma åtgärder måste vidtas för att det ekonomiska läget ska fås i hållbart skick. Tyngdpunkten i det arbetet måste läggas vid de långsiktiga prioriteringarna. En systematisk analys av alla verksamheter och servicenivåer är nödvändig och de bör motiveras på nytt i form av en s.k. nollbudgetering. Det är då inte tillräckligt att hänvisa till lagstöd utan även innehållet i lagstiftningen bör kunna motiveras på nytt. En genomgång tillsammans med den kommunala sektorn av vilka regelverk som är kostnadsdrivande utan att tillföra mervärde i proportion till resurskravet bör därför fås till stånd och åtgärder vidtas utgående från vad som framkommer. Gruppen har noterat att en del kommuner har gått in för att budgeten bör minskas med 5 % och konstaterar att det överfört till landskapet skulle betyda en budgetminskning med 10 miljoner euro räknat enbart på verksamhetskostnaderna. Den offentliga ekonomin är en helhet och landskapets ambitionsnivå bör vara i paritet med kommunernas. Den offentliga investeringsverksamheten kommer att ha stor betydelse för att upprätthålla den ekonomiska aktiviteten i Corona - krisens kölvatten. Landskapsregeringen bör därför göra upp ett investeringsprogram med tydliga kriterier för vilka infrastrukturella investeringar som ska prioriteras och även koordinera genomförandet med de investeringar den kommunala sektorn genomför.

Självstyrelsen ger möjligheter men förpliktar även - det förpliktar till att tänka och styra själv. Förhandsinställningen borde därmed inte vara att göra lika som i riket utan att på allvar överväga vilka lösningar som är de bästa och effektivaste för Åland. Att utnyttja självstyrelsen på detta ställer stora krav på det politiska beslutsfattandet i allmänhet och lagberedningsprocessen i synnerhet. För att få fram de mest ändamålsenliga lösningarna bör dessa sökas i aktiv samverkan med de som verkar inom respektive samhällsområde. Gruppen har i sitt arbete konstaterat att utvecklingen i flera fall bromsas av att önskade lagändringar inte fått till stånd. Det är en framgångsfaktor att snabbt kunna möta de behov av förändringar som samhällsutvecklingen för med sig,

En framgångsrik skötsel av självstyrelsen behöver även i övrigt en kompetent och dynamisk förvaltning. Gruppen har bland annat i diskussionen om Högskolan på Åland noterat att tjänstekollektivavtalen och tjänstemannalagen inte möjliggör den flexibilitet som en anpassning till de snabba förändringar i samhället skulle förutsätta. Genom att utvecklingen av lönesystemet stannat av finns inte den koppling mellan prestation och individuell lön som ett aktivt ledarskap och utvecklingen av förvaltningen skulle behöva.

Med tanke på att den sociala utsattheten i och med en tilltagande arbetslöshet kommer att öka under hösten och framöver är det angeläget att förvissa sig om att de stödåtgärder som samhället har råd med allokeras rätt. Åtgärderna bör ses som en helhet så att landskapets, kommunernas och frivillorganisationernas insatser övervägs koordinerat. Det förefaller nu vara så att det är lättare att upprätthålla ej lagstadgade uppgifter med PAF-medel än att finansiera angelägna uppgifter som i lag bedömts vara landskapets eller kommunernas uppgiftsområde. Finansieringen med PAF- medel leder på så sätt till att mindre angelägna finansieringsbehov prioriteras framom lagstadgade som inte bygger på lagstadgade tydliga kriterier.

Gruppens konklusioner

Åland bör öppna upp sig som samhälle. De nuvarande bestämmelser om näringsrätt, hembygdsrätt och jordförvärvslagar är idag hämmande för utveckling på Åland och måste därför reformeras. Detta skulle få en signifikant positiv inverkan på företagsetableringar, besöksnäring och pendlarekonomi.

Skatteundantaget är en av grundpelarna för näringslivet. Det ger förutsättningar för transporter, sjöfart, besöksnäring och i förlängningen är undantaget ett villkor för att kunna upprätthålla hög sysselsättning på Åland. De negativa biverkningarna för främst momshantering för småföretag och e-handel går att lösa och måste därför prioriteras politiskt och resursmässigt.

Åland bör profilera sig inom miljö och rent vatten och satsa på återkommande evenemang. För Åland som turistdestination ska det fortsättningsvis läggas vikt vid att främja kvaliteten, småskalighet samt paketering och syftet och uppdraget för Visit Åland som marknadsföringsorganisation bör utvecklas.

Genom den geografiska positionen och lagstiftningsbehörigheten finns det möjligheter att använda Åland för pilotanläggningar och försöksverksamhet.

Högskolan på Åland har idag inte förutsättningar att upprätthålla den standard som behövs för spetskompetens och kvalitet i utbildning. En satsning på vård och IT är önskvärd och de klassiska sjöfartsutbildningarna måste ses över. Det är viktigt att reformera tjänstekollektivavtalet för att få dynamik i systemet.

Åland saknar idag innovationskapital och bör omgående inrätta sådant för att stimulera entreprenörskap och företagsetableringar genom en omstart av Ålands Utvecklings Ab.

Det finns ett tydligt behov av åtgärder för att eliminera de negativa effekter som kommungränsen mellan Jomala och Mariehamn ger upphov till.

Landskapets resurser är begränsade samtidigt som många områden pockar på satsningar för att främja landskapets utveckling. Landskapsregeringen måste därför i budgetförslaget för år 2021 granska alla budgetutgifter och dels föreslå omfattande besparingar som kan verkställas omgående dels initiera ett långsiktigt sparprogram för åtgärder som till följd av behov av lagändringar mm kräver längre framförhållning.

Gruppen är medveten om att många av de förslag den för fram är långsiktiga och vill därför avslutningsvis särskilt lyfta fram tre betydelsefulla åtgärder som bör vidtas omgående

- Mildra kravet på styrelsens sammansättning för erhållande av näringsrätt
- Se till att riskkapitalförsörjningen är ändamålsenligt organiserad och fungerar
- Sätt resurser på att ta fram ett konkret förslag för smidigast möjliga skattegränsformaliteter.